

bi jim prav za prav za poznejše življenje koristilo, nikdar ne izvedo ali v najugodnejšem slučaju le deloma in v splošnih obrisih. Tako je n. pr. s spisjem, posebno z opravljenimi spisi, z zemljepisjem, z računstvom i. t. d.

To neprisilno odstraniti je težavno, a nekaj se vendar le more storiti. Vsak učitelj poučuje za življenje, torej ne le oni v najvišjem oddelku, kateri neposrednje olajšuje prehod v dejansko življenje. Zato naj vsak učitelj pred vsem premisli, kako bi podal tudi takim učencem, pri katerih se užé naprej vé, da ne bodo dospeli do najzadnjega oddelka, vsaj nekaj onega, kar zahteva dejansko življenje. Popolnem se ta svrha tudi zbog tega ne dá doseči, ker bi se s tem škodovalo tistim otrokom, ki bodo izvrstno ves čas šolo obiskovali. Vendar tudi ta izgovor ni popolnem veljaven, kajti taki otroci bodo imeli še dosta prilik, na višjih stopnjah to nadomestiti, kar bi se jim znalo na nižjih skrajšati. Da more učitelj to svrho doseči, naj skrbi za tako uredbo svojega učnega črteža, da bode najpotrebnejše znanosti, če tudi v zmanjšanej meri, vsak deček in vsaka deklica pri svojem izstopu, naj se to zgodí prej ali poznej, s soboj v življenje vzel. To se lahko stori, ne da bi se škodovalo učnemu črtežu, kajti učitelj ostane vedno v okviru predpisane tvarine. Učne črteže v tem obziru izpreminjati, ne kaže, ker ti so le normalni načrti in veljajo v obče za vse otroke brez obzira na njih različno šolanje. A učitelju moralo bi se nekoliko prestejšje gibanje dovoliti, ker le tako je mogoče, da bode učitelj vsacega razreda ali oddelka v mejah učnega načrta kolikor moči vsem svojim učencem z obzirom na njih prihodnost koristil.

Lepopisje v národni šoli.

(Franjo Gabršek.)

Pri lepopisnem pouku naj se nekako tako-le ravná:

1. Učenci morajo pred vsem pisne oblike temeljito ogledati, prav izpoznati, ostro pojmiti in razumeti. V to svrho je treba, da učitelj dotično črko večkrat in vzorno na šolsko tablo zapiše. Užé iz tega se vidi, da ima kreda v roki učiteljevej veliko važnost in da mora učitelj s kredo ravno tako dobro pisati kot s peresom, kajti po učiteljevem predpisu sprevrgla se bode tudi otroška pisava. Ker pa ima učiteljeva pisava tako posnemovalno moč, zato naj se učitelj trudi, da tudi izven prave lepopisne ure vse, kar piše, lepo piše. Ničesar ne posnemajo otroci tako radi, nego razvad in nedoslednosti učiteljevih. Črke je treba pisati v primernej velikosti, da jih vsi otroci morejo videti.

2. Ko je učitelj pisno obliko v njenej celoti predočil, preide naj takoj k pojasnovanju njenih posameznih delov. V to svrho treba črko razstaviti v posamezne dele in te dele ostro omejiti in poočitati. Poišče se osnovna oblika, katera je podloga ali osredotočena jednota celej črki. Pojedini deli se gledé velikosti, meri, debelosti in načina vezanja v celih, pravilnih stavkih opišejo. Potem pa se izpeljava cele črke v zvezi opiše. S takim ravnanjem se doseže, da otroci pisno obliko tudi v njenih delih izpoznajo, da glavno črto prav omeje in ločijo od vseh pritiklin. Na takov način ne bode otrok pisnih oblik nezavestno pisal, temveč jih bode tako pojmlil, da mu preidejo v duševno lastnino, da se o njih vsekdar lahko jasno in določno izrazi in da jih tudi še pozneje lahko sam iz sebe prosto in brez predpisa upodoblja.

3. Temu pojasnovanju in opisovanju pisnih oblik sledí njih posnemanje ali ponajanje v zvezke. Tukaj naj omenim pripravljajalnih vaj k pisanju, katere se tudi pri lepopisju ne smejo zanemarjati. Res, da so take vaje, kot vaje podlehtí, sklepov na rokah, prstih in lehtih, sosebno v prvem šolskem letu na svojem mestu, predno začno

otroci pisati in čitati. A tudi lepopisje samo zase zahteva tacih vaj, ker pisanje s peresom je vse kaj drugega kot pisanje s pisalom. Prehod od pisanja s pisalom na pločice k pisanju s peresom na papir dela otrokom mnogo težav, katere morejo le tedaj povoljno premagati, če se jim ta prehod kolikor móči olajša. Zató pusté nekateri, da pišejo otroci nekaj vrstic najprej s suhim peresom, da se jim tako roka polagoma privadi pisanju s črnilom. Vrhu tega treba otroke učiti, kako morajo peró držati, kako v črnilo pomakati, kako sedeti in kar je še več tacega. To so sicer malenkosti, a sami iz sebe ne vzmorejo otroci ničesar. Kar se tiče držanja telesa, opomeniti je, da morajo sedeti po konci, da se ne smejo s prsi klopí dotikati, da morajo noge ravno na tla postavljati, da naj desno roko od srede podlehtí na klop položé, z levo pa, katere podlehtí so s klopjo vzporedno, drže zvezek i. t. d. Peró se ne sme trdo držati in stiskati, marveč roka mora postati prostogibčna. Najnavadnejše se peró tako drží, da ga primeta palec in sredinec na desnej in levej strani, kazalec pa leží na njem. Prsti, s katerimi se piše, se ne raztegnejo togo, marveč se na lahko upognejo, druga dva prsta pa se nazaj vzmakneta i. t. d. Vse to mora učitelj vedno in strogo nadzorovati in se naopačnemu držanju telesa in peresa z vso močjo upirati, kajti slabo sedenje škoduje zdravju, slabo držanje peresa pa prikupnemu in gladtotekočemu pisanju.

4. Kot posebno priporočilno sredstvo v dosego lepe in enakolične pisave pa gre omeniti pisanja po „taktu“. Ta metoda se je dandanes užé po mnogih učilnicah udomačila, ter je želeti, da bi se uvela tudi ondu, kjer jej do zdaj še ni bilo mesta. Ne da bi bila nenadomestljiva ali jedino prava, ker take pač še nimamo, a združuje toliko vrlin v sebi, da se jej dandanes skoraj ni móči ogniti. Ta metoda olajšuje pisanje, je zakonito urejuje in stori, da se morajo rabiti le proste in določne pisne oblike. Ta metoda je tudi vzgojevalna, kajti nagle učence opovira v prehitrem pisanji, počasne vzpodbuja, da pišejo hitreje, sploh pa obvaruje otroke samohotnosti. Vsi otroci morajo jedno in isto v jednom in istem času delati, torej se ne pripušča nikako osobno razvijanje otroškega rokopisa. Oko, uho, roka, lehti, vse telo postane gibčnejše, ves duh otroški se ustrahuje, vzbuja, vnanje pisanje postane živahnejše. Nobeden učenec ne sme šepetati, nobeden nima svoje volje, vsi se morajo podrediti zapovedujočej volji učiteljevej, kateri jih vodi po taktu; tudi najsvoglavnejši učenec se mora udati in z drugimi vred pisati; vsaka zamuda in vsaka napaka se takoj razvidi in vsem ob jednom lahko dokaže in popravi. In posledek tega je, da je vsa pisava enakolična kakor iz jednega peresa. Učitelju se ni treba z vsakim učencem posebej pečati, temveč poučuje vkupno vse učence ob jednom, in ravno to vkupno poučevanje mu omogoči, da dospé v mnogo krajšem času do svojega smotra. Pisanje po taktu zahteva, da se otroci črk popolnoma zavedajo; brez tega se ne more pisati, ker mej pisanjem po taktu izostanejo predpisi. Zato se mora pred tacim pisanjem vsaka črka razložiti in natančno opisati. Ta metoda združuje torej vse prejšnje, kajti tù se razlaga, predpisuje in posnema, potem še le taktira. Taktiranje se ne vadi na vseh stopnjah v jednakej meri. Največ se taktira na najnižjej stopnji, dokler otroci še na pločice pišejo, in pa v početku pisanja v zvezke v 2. in 3. šolskem letu. Tudi na srednjej stopnji se ne sme zanemarjati, na gornjej pa se mora vedno bolj odstranjevati, ker tukaj meri lepopisje vzlasti na to, da se privadijo otroci samostojne, značajne pisave.

V obče je pisanje po taktu lahko izpeljivo, a učitelju delo vender le obtežuje, ker mora s popolno duševno silo navzočen biti. Najprej pišejo otroci dotično pisno obliko s kazalcem desne roke ali s peresom v zraku, na klop ali kako drugače. Potem pišejo v zvezke brez takta in po taktu. Način taktiranja je različen, a pri jednakej pridnosti so uspehi jednaki. Nekateri učitelji taktirajo tako, da štejejo le debele, drugi debele

in tenke črte; nekateri zaznamujejo črte sè številkami, drugi z besedo, „gor, dol“ i. t. d. Zdaj štejejo vsi učenci, kmalu zopet pojedini oddelki, pojedine klopí, pojedini učenci. S početka šteje navadno učitelj sam, potem z učenci vred, na zadnje otroci sami i. t. d. Vender mora izpeljavo vselej poprej na šolskeji tabli pokazati. Takt se more tudi z udarci ali na kakšen drug način zaznamovati. Glavno vodilo bodi vedno to, da se način poučevanja kolikor móči preminja; le ne vedno jedno in isto, ker to otroke preveč utruji in stori, da postane pouk jednoličen, suhoparen in dolgočasen. Takšen pouk krati otrokom veselje nad vlastnim delom. Vsake črke vadijo se toliko časa, da slehern potreben potegljaj izpeljejo varno in urno, tako da se skoraj ne zavedajo, zakaj mora to pisano biti tako in ne drugače.

5. Učenci se vadijo pisno obliko v zvezi z užé priučenimi črkami toliko časa pisati, da jo morejo ročno in spretno vezati. V to svrhu pišejo zloge, besede in stavke. Z malimi črkami pišejo se sosebno glagoli in pridevniki, z velikimi pa vzlasti imena osob, mest i. t. d. Stavki morajo imeti jedrnato vsebino, kajti ničesa nezmislenega naj se ne piše v národnej šoli. Zato se treba na kratke pregovore in izreke pred vsem ozirati.

Tudi pri vezanji črk v besede in stavke uporablja naj se pisanje po taktu, ker ravno tú je treba učence navaditi, da ne prenehajo za vsako črko, za vsakim zlogom; tudi pomakati ni treba prej, predno se ne spiše cela vrsta. Le tako bode pisava gladko-tekoča, mila in blagougodna. Blagougodnost je često glavno merilo značajnosti in dobrega okusa. Tisto vedno prenehovanje ne veljá nič in je krivo, da je pisava robata in raztrgana. Tudi tú je taktiranje različno. Nekateri štejejo vsako črko posebej drugi pa kar naprej toliko časa, da se spiše cela beseda, cel stavek ali cela vrsta. Vender veljá tudi tukaj, da le vedna izpremena oživlja pouk in rodi veselje do dela.

(Konec prihodnjič.)

Knjiga Slovénka

v

dobah XVI. XVII veka.

Najboljši iz te dobe je pa **Juraj Habdelich**, duhovnik reda Jezusovega, naučitelj modroslovja, učitelj viših nauk, rojen v „starih Čičah g. 1599, upravljatelj varaždinskoga i zagrebačkog odhranilišta, te i siemeništa ježuvitskoga, umrie u Zagrebu 27. nov. 1678“, kakor piše Sim. Ljubić (Ogledalo knjiž. pov. jugoslavj. knj. II. str. 519 l. 1869). Tudi se vidi iz predgovora k njegovemu slovarju, da je bil vzgojevatelj pri grofu Turjaškem (Comes ab Auersperg et Gotsche etc).

Spisal je a) Zerczalo krepozti B. D. Marie str. 587 (Zarcalo Mariansko, to je to poniznost Device Marie, ka je Boga rodila, vsem slovenskoga i hervatskoga naroda keršćanikom itd. u nem. Gradcu 1662. 12. cf. Ljubić). b) Dictionar, ili Réchi Szlovenfzke zvexega ukup zebrane, u red polztaulyene, i Diachkemi zlahkotene Trudom Jurja Habdelicha, Mafnika Tovaruftva Jefusevoga, na pomoch napredka u Diachkom navuku Skolneh Mladenczeu Horvatfzkoga i Szlovenfzkoga Naroda. Z dopuschenyem Gornyeh. Stampano u Nemskom Gradczu, pri Odvetku Widmanstadiuffa. MDCLXX. 12° (brez naznačenih strani. sign. ee ali 28 pol). Geslo mu je na čelu: Nomen Domini Turris Fortissima. — V predgovoru poklanja knjigo svojo štirim sinovom grofa Turjaškega, premilostnim svojim zavetnikom, ter preslavlja v njem vso preblago rodbino, podpisan „Servus et Capellanus Georgius Habdelich“. Po tem je